

EUROPEAN LIVESTOCK VOICE KAMPÁNY MEAT THE FACTS V.

Gazdálkodás és vidéki élet

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

NEMZETI
AGRÁRGAZDASÁGI
KAMARA

Mezőgazdasági kézikönyv 10.

**EUROPEAN LIVESTOCK VOICE KAMPÁNY
MEAT THE FACTS V.**

Gazdálkodás és vidéki élet

2022.

Tartalom

Előszó	4
1. Európa állattenyésztése egyre intenzívebbé válik! – Mit is jelent ez?	7
2. Igaz, hogy a nagyüzemi gazdálkodás a pénzről szól, nem az állatjólétről?!	11
3. Mekkora egy tejelő-, húsmarha-, vagy baromfitelep átlagos mérete Európában? ..	13
4. Tényleg (n)agyon támogatjuk az állattenyésztést Európában?!	17
5. Húst importálunk harmadik országokból Európába!	19
6. Milyen előírásoknak kell megfelelniük a vágóhidaknak?	23
7. Zárszó	29
Irodalomjegyzék	30
A „Meat the Facts” információs portál	31

Tisztelt Olvasó!

Az élelmiszer- és élelmezésbiztonság az egész világon stratégiai kérdés. A világméretű koronavírus-járvány rávilágított a szilárd és rövid élelmiszer-ellátási rendszerek, a lakosság elérhető, megfizethető és egészséges élelmiszerekkel való ellátásának fontosságára. Ebben az állattenyésztésnek és az erre épülő állattermék-előállításnak alapvető jelentősége van.

Mindezek ellenére az elmúlt években tovább erősödtek az állattenyésztési ágazatokkal és a gazdálkodókkal szembeni támadások. Az európai állattenyésztőket – a szigorodó klíma- és környezetvédelmi, valamint állategészségügyi és -jóléti szabályozások mellett – a szélsőséges nézeteket valló civilszervezetek előretörése és az ezen szervezetek által képviselt úgynevezett „zöld kérdések” is újabb és újabb kihívások elé állítják. A számos esetben egyoldalú szemléletet tükröző és tudományos alapok nélküli vagy féltudományos alapokon nyugvó támadások befolyásolják a fogyasztók állattenyésztőkről, állattartásról, állati termékekről alkotott véleményét.

A magukat „zöldnek” nevező szélsőséges szervezetek által indított akciók visszaverésének egyik legfontosabb eszköze a megfelelő – és valós tényeken alapuló – kommunikáció. Ezért az európai mezőgazdasági termelők legjelentősebb érdekvédelmi szervezete, a Copa-Cogeca a félretájékoztatás megakadályozása és a tévhitek eloszlatása érdekében – több meghatározó európai állattenyésztő szakmai szervezettel együttműködve – „European Livestock Voice” (Európai Állattenyésztés Hangja) néven kampányt indított. Továbbá létrehozta a „Meat the Facts” („Húsba Vágó Tények”) elnevezésű információs portált.

A kampány az európai állattenyésztési ágazat és több millió gazdálkodó munkájának elismerésére és tiszteletére, az állati eredetű termékek kiegyensúlyozott táplálkozásban betöltött szerepének hangsúlyozására irányul. Célja továbbá, hogy tájékoztasson az állattenyésztés társadalmi értékéről, a globális kihívások elleni küzdelemhez való hozzájárulásáról.

A Nemzeti Agrárgazdasági Kamara kiemelt feladatának tekinti a fogyasztók hiteles tájékoztatását, a gazdák megbecsülésének helyreállítását. „Meat the Facts” címmel indított kiadványsorozatunk célja, hogy tudományos alapokon nyugvó információkkal oszlassa el az állattenyésztést, állattartást övező tévhiteket, és bemutassa az ágazat valódi helyét és szerepét a gazdaságban, a társadalomban és a bioszférában. Célunk, hogy a társadalom minél szélesebb köre ismerje meg szeretett szakmánkat, legyen tisztában annak szerepével – és bízson a gazdáiban.

A kiadványsorozat „Az állattenyésztés és az állati-termék-előállítás jelentősége” című első kötetében az ágazatnak a vidéki élethez való kapcsolódásáról, a húsnak az étkezési kultúránkban és a kiegyensúlyozott táplálkozásban betöltött szerepéről, valamint a „hús helyettesítők” és a természetes hús ökológiai lábnyomának összehasonlításáról írtunk. Az „Állatjólét” című második kötetben az állatjólét és az állategészségügy közötti kapcsolatot, a zárt tartásban az állatokat érő stresszhatások kezelésének lehetőségeit, valamint az egyes alkalmazott gazdálkodási gyakorlatokkal, az állatok szállításával és vágásával kapcsolatos tévhitek cáfolatait foglaltuk össze. Az „Állategészségügy” című harmadik kötetben az antibiotikumok és a takarmány-adalékanyagok használatára vonatkozó szabályozásokkal, valamint ezen szerek használatának esetleges állat- és humánegészségügyi kockázataival kapcsolatos ismereteket mutattuk be. A „Környezetvédelem” című negyedik kötetben az állattenyésztési ágazat környezetre gyakorolt hatásaival, erőforrás-felhasználásával, valamint az ágazati kibocsátás csökkentésével kapcsolatos kérdéseket foglaltuk össze. Mostani, ötödik kötetünkben az állattenyésztési ágazat intenzifikációjával, a nagyüzemi gazdálkodás sajátosságaival, erőforrás-felhasználásával, valamint a vágóhidakra vonatkozó előírásokkal kapcsolatos kérdésekkel foglalkozunk.

Bízom abban, hogy kiadványaink bővítik a gazdálkodók és a lakosság állattenyésztéshez, állati termék-előállításához, az állategészségüghöz és -jóléthez, valamint az ágazat környezetre gyakorolt hatásához kapcsolódó ismereteit, és hozzájárulnak a mindennapi gyakorlatban használt hatékony és fenntartható gazdálkodási gyakorlatok minél szélesebb körű elfogadottságához.

Györfly Balázs
elnök

Nemzeti Agrárgazdasági Kamara

1. Európa állattenyésztése egyre intenzívebbé válik! – Mit is jelent ez?

Durva általánosítás az az állítás, miszerint az állattenyésztés az elmúlt évtizedben intenzívebbé vált Európában. Ugyanis Európa-szerte sokféle állattartási és termelési rendszer alakult ki, amiket nem lehet egy kalap alá venni.

Mit jelent tehát az „intenzív” fogalom a mezőgazdaság szempontjából?

Az „intenzív gazdálkodás” fogalmát nyilvános vitákban olyan gazdaságok jellemzésére szokták használni, ahol nagy létszámú állatállomány van, és amelyekben olyan módszereket alkalmaznak, amelyek a termelési költségek minimalizálásával a termelékenységet maximalizálják. Gyakran megjegyzik, hogy az állattenyésztés környezeti hatásának nagy részéért és a biológiai sokféleség csökkenéséért a termelés intenzívebbé válása felelős. Ha azonban mélyrehatóbban vizsgáljuk meg ezt a kérdést, akkor az intenzifikáció fogalma nem olyan egyértelmű. Tehát mielőtt az állattenyésztés intenzívebbé válásáról vitáznánk, fontos megérteni, hogy ez a fogalom valójában mit is jelent.

Az intenzív gazdálkodás fogalma számos területre vonatkozhat, a földhasználatól kezdve a vegyi anyagok vagy mezőgazdasági gépek használatán át az élőmunka-felhasználáson túl a technológiák szélesebb körű alkalmazásáig, vagy a takarmány- és vízkészlet használatig.

Mindezen gyakorlatok eltérő hatással lehetnek a környezetre, a biológiai sokféleségre és a társadalom szerkezetére.

Az „állattenyésztés intenzívebbé válása” nem az egyetlen fejlődési út és tendencia az EU-ban

Ha megvizsgáljuk az „intenzívebbnek” minősíthető alapanyagokat – más néven inputokat (műtrágyák, növényvédő szerek, vásárolt takarmányok stb.) –, vajon megfigyelhetünk-e egyértelmű „intenzívebbé válási” tendenciát az európai állattenyésztésben?

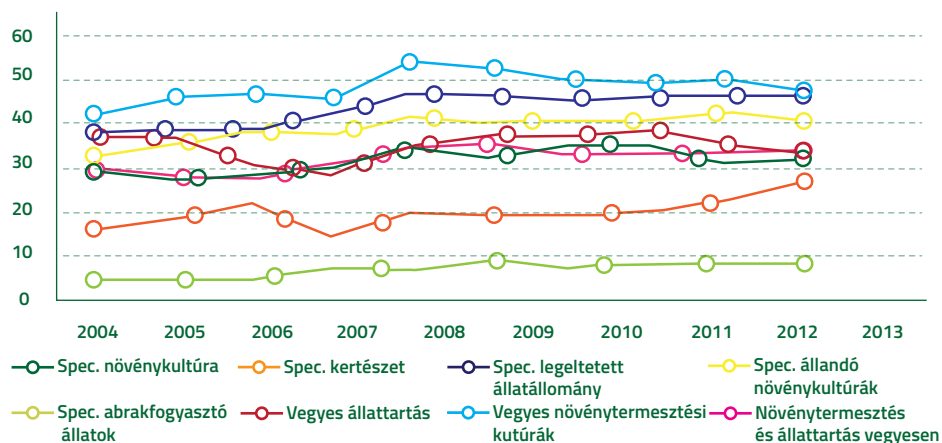
Vessünk egy pillantást a statisztikákra...

1. EURÓPA ÁLLATTENYÉSZTÉSE EGYRE INTENZÍVEBBÉ VÁLIK! – MIT IS JELENT EZ?

Az Európai Statisztikai Hivatal, az *Eurostat* olyan módszertant dolgozott ki, amely választ adhat erre a kérdésre.

A gazdaságok inputintenzitását (farm input intensity) az alacsony, közepes és magas ráfordítással hasznosított földterületek arányával fejezzük ki a teljes hasznosított terület-hez képest. Adott gazdaság inputintenzitása az egységnyi művelt földterületre vetített ráfordítások mértékétől függ.

2004 és 2013 között az intenzíven művelt földterületek aránya stabil trendet mutatott az EU-28-ban. Ez alól kivételt a vegyes állattenyésztő gazdaságok jelentettek (legeltetés és gabonára alapozott takarmányozás), amelyeknél 8%-kal nőtt ez az arány.

*Megjegyzés: Hiányzó adatok Bulgária és Románia 2004-2006., Horvátország 2004-2021.

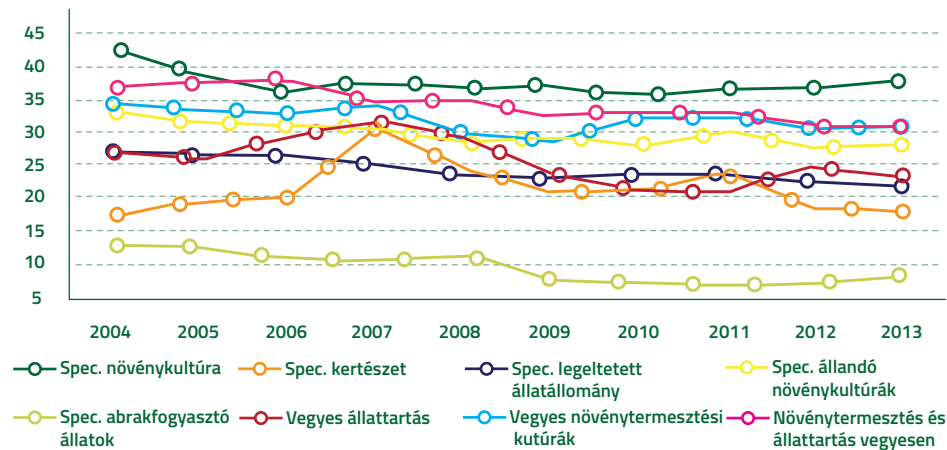
1. ábra: Nagy ráfordítás-intenzitású földterületek aránya

Forrás: Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatóság, Európai Bizottság

További hasznos információ: <http://eco.u-szeged.hu/download.php?docID=40080>

A közepesen intenzíven hasznosított földterületek aránya 4%-kal csökkent, ugyanakkor a vegyes gazdaságok esetén ez az arány 25% körül alakult. A legeltetést végző gazdaságok esetében folyamatos, 5%-os érték körüli csökkenés volt tapasztalható.

1. EURÓPA ÁLLATTENYÉSZTÉSE EGYRE INTENZÍVEBBÉ VÁLIK! – MIT IS JELENT EZ?

*Megjegyzés: Hiányzó adatok Bulgária és Románia 2004-2006., Horvátország 2004-2021.

2. ábra: Közepes ráfordítás-intenzitású földterületek aránya

Forrás: Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatóság, Európai Bizottság

Az Európai Unió 28 tagállamában az alacsony ráfordítás-intenzitású mezőgazdasági területek aránya a gabonatermesztő gazdaságok esetében nőtt, a vegyes gazdaságoknál pedig 3-4%-kal csökkent. A legeltetésre alapozott gazdaságok részesedése növekedett, ami az extenzifikáció irányába való elmozdulást mutatja.

Források:

- Agricultural intensification: definition and controversies as regards biodiversity and food security
- [Agri-environmental indicator - intensification - extensification - 24 March 2017 by Fortiro](#)
- [A mezőgazdasági gazdaságok közösségi tipológiájának létrehozásáról szóló, a Bizottság 1242/2008/EK rendelete](#)
- [Agri-environmental indicator - intensification - extensification - 17 January 2018 by Rosswen](#)
- [Agri-environmental indicator - intensification - extensification - 20 December 2017 by Corseolo](#)

2. Igaz, hogy a nagyüzemi gazdálkodás a pénzről szól, nem az állatjólétről?!

Minden állattenyésztő számára az állatjóléti kérdések kiemelten kezelendők, azon egyszerű oknál fogva, hogy jól tartott és gondozott állatok nélkül nem lesz jövedelmező az állattartás. Ezt az összefüggést és elvet a termelés intenzifikálása során is figyelembe kell venni.

Minden gazdálkodó fő célja, hogy jövedelmet termeljen, miközben kiváló minőségű, a fogyasztói igényeknek megfelelő termékeket állít elő. Az európai állattenyésztés a termelési módszerek széles skáláját foglalja magában. Akkor az "intenzív gazdálkodás" kifejezést mégis miért használják olyan gyakran a gazdálkodásról alkotott, igen negatív kép ábrázolására?

Az állattenyésztés egy ideje már semleges vagy állatbarát kifejezéseket használ a modern, erőforrás-hatékony termelési rendszerek leírására. Ettől függetlenül Európában minden állattartóra szigorú szabályok vonatkoznak.

Egészséges gazdaság = egészséges, jól gondozott állatok

Az intenzív állattartási rendszerekben a tenyésztési, állategészségügyi, állatjóléti és takarmányozási kérdésekre nagy gondot fordítanak, ami érdeke is a gazdaságnak, hiszen a jól tartott állat a gazdának több hasznot hoz.

Az élelmiszerárak mindenki számára megfizethetők maradjanak

A korszerű gazdálkodási modelleknek úgy kell alkalmazkodniuk a legújabb társadalmi elvárásokhoz, hogy közben jövedelmező termelést tegyenek lehetővé. A tagállamokban alkalmazott nagyon változatos állattartási, termelési rendszerek biztosítják a lakosság állati termékekkel (tej, hús, tojás) történő biztonságos ellátását.

Ezenkívül a húsok feldolgozása növeli a hozzáadott értéket, az élelmiszerellátás biztonságát és az eltarthatósági időt. Az élelmiszer-feldolgozás fejlődése, az új csomagolási és tartósítási technikák folyamatos fejlesztésével ezek a termékek jobban meg tudnak felelni a társadalmi igényeknek. Ez a háztartások jövedelmének növekedését és a minőségi táplálkozás javulását eredményezheti.

Forrás:

- [*Animal Production and Health - Meat & Meat Products, FAO*](#)

3. Mekkora egy tejelő-, egy húsmarha-, vagy egy baromfitelep átlagos mérete Európában?

Európára a termelés sokfélesége jellemző, régióként is igen eltérő lehet, így az átlagos méreteket nehéz meghatározni. Amit biztosan tudunk, hogy a családi gazdálkodás mindig is a mezőgazdasági tevékenység alapja volt az Európai Unióban, és a harmadik országokkal összehasonlítva az európai gazdaságok mérete továbbra is viszonylag kicsi.

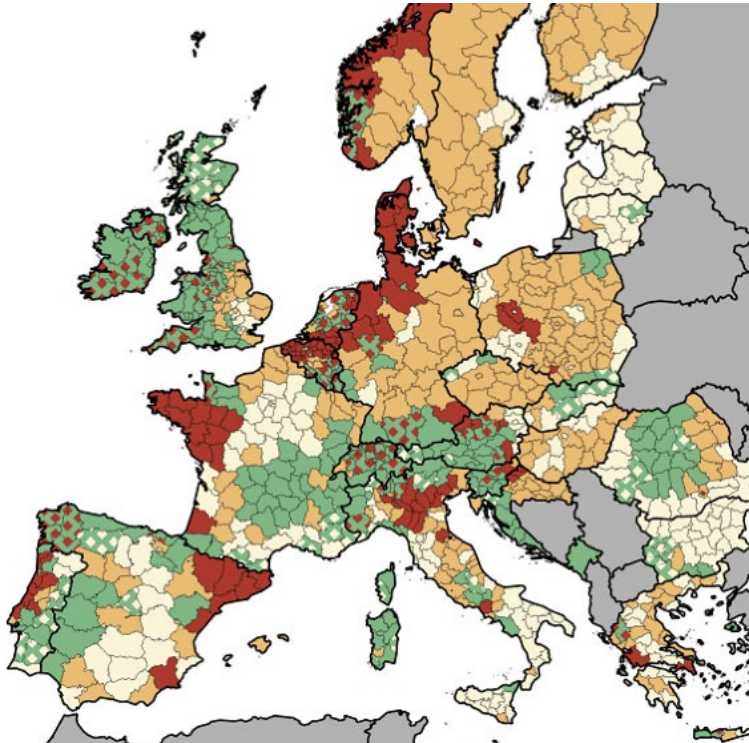
Az unióban a kisebb méretű családi gazdaságok között vannak csak növénytermesztéssel, csak állattenyésztéssel és mindkét ágazattal egyaránt foglalkozó gazdaságok. Ezek az úgynevezett vegyes gazdaságok kulturális örökségünk részét képezik, ugyanakkor nagyon megnehezítik a tejelő-, a húsmarha- vagy baromfitartó gazdaságok átlagos méretének pontos meghatározását.

A mezőgazdasági üzemek méretének, pénzügyi forrásának, munkaerő-ellátottágának vagy állatlétszámának összehasonlításával óvatosan kell bánni. A sok kisüzem miatt az ágazati kibocsátáson (inkább állattartó, inkább növénytermesztő régió) alapuló kimutatások többnyire a 10 legnagyobb európai termelő ország szakosodott gazdaságaiból származnak. Ezért is lehet viszonylag kevés kifejezetten állattenyésztő régiót elkülöníteni az EU-ban.

3. MEKKORA EGY TEJELŐ-, HÚSMARHA-, VAGY BAROMFITELEP ÁTLAGOS MÉRETE EURÓPÁBAN?

■ Alacsony kiterjedésű gyepterületek magas állatsűrűséggel	■ Növénytermesztés és állattenyésztés együttesen
◆ Gyep domináns területek nagy állatsűrűséggel	■ Alacsony kiterjedésű gyepterületek alacsony állatsűrűséggel
■ Gyep domináns területek átlagos állatsűrűséggel	■ Nincs adat
◇ Gyep domináns területek alacsony állatsűrűséggel	

3. ábra: Az európai állattenyésztő területek elhelyezkedése

Forrás: INRA, 2010 Eurostat adatokon alapulva

Az állattartó gazdaságok átlagos mérete Európában 50 hektár alatt van, és kevesebb mint 50 "állategység" tartozik egy-egy gazdasághoz

Az "átlagos európai állattartó telep" 34 hektár földterületen gazdálkodik, állománymérete 47 állategység (ÁE). Még az állattenyésztési régiókban is, a 10 legnagyobb európai termelő országban az állattartó üzemek átlagosan 51 hektárt használnak (ami kb. 35 futballpálynak felel meg), átlagosan 2 embert foglalkoztatnak, és 79 állategység tartozik hozzájuk, összesen 138 000 euró értékben.

3. MEKKORA EGY TEJELŐ-, HÚSMARHA-, VAGY BAROMFITELEP ÁTLAGOS MÉRETE EURÓPÁBAN?

Az *Eurostat* statisztikai adatai is azt mutatják, hogy az EU-tagországokban viszonylag kevés olyan területet találunk, ahol nagy, intenzív telepeken folyik a termelés, mint ahogyan azt a klíma- és állatvédő szervezetek sugallni szokták. Nem beszélve arról, hogy az európai gazdaságok még ezekben a régiókban is jóval kisebbek, mint az amerikai vagy ázsiai versenytársaik.

A szakosodott gazdaságok közül a juhászatok használják a legnagyobb földterületet (90 ha), amihez ugyanakkor a legkisebb állategység (61 ÁE) és a legalacsonyabb érték (113 000 euro) tartozik.

A hizlaldák általában kevesebb munkaerőt foglalkoztatnak, ugyanakkor a vegyes gazdaságok – amelyek saját maguk állítják elő a takarmányt – foglalkoztatják a legtöbb munkaerőt, átlagosan több mint 2 embert/gazdaságonként. Náluk figyelhetők meg a legnagyobb létszámú állatállományok, átlagosan 312 állategységgel, és ők mozgósítják a legtöbb tőkét, több mint 280 000 eurót.

A tejtermelő gazdaságok átlagos mérete 76 állategység/gazdaság (Magyarországon ez közel 400!), és ezek a gazdaságok mozgósítják a második legmagasabb tőkét, 231 000 euró értékben, valamint itt a második legmagasabb a foglalkoztatási szint, 1,9 fővel.

Európa-szerte jelentős különbségek vannak az állattartó gazdaságok méretében

Az összes állattenyésztési ágazatot figyelembe véve az Egyesült Királyságban, Dániában és Franciaországban vannak a legnagyobb méretű gazdaságok, amelyek átlagos földterület nagysága nagyjából 95 hektár. A legkisebb gazdaságok Lengyelországban (18 hektár), továbbá Olaszországban és Hollandiában vannak, ahol az átlagos méret kevesebb mint 40 hektár.

Európában a gazdaságok mérete és a mozgósított tőke között nincs közvetlen kapcsolat. A holland gazdaságok méretüket tekintve a legkisebbek közé tartoznak, de a dán termelőkkel együtt az állatállomány és a működő tőke tekintetében mégis a legnagyobbak közé sorolhatók. Sőt a mozgósított tőke tekintetében Dánia, Hollandia és Belgium van az első 3 helyen, messze megelőzve például Németországot, az Egyesült Királyságot és Franciaországot.

Források:

- [A collective scientific assessment of the roles, impacts, and services associated with livestock production systems in Europe - March 2017 Fourrages 2017\(229\):63-76](#)
- [Animal Task Force - Why is European animal production important today?](#)
- [Eurostat Statistics Explained - Glossary: Livestock unit \(LSU\)](#)

4. Tényleg (n)agyon támogatjuk az állattenyésztést Európában?!

Az állattenyésztők a kibocsátott termékre nem kapnak támogatást, csak megművelt területre (alapjövedelem) vagy kérődzők esetén a tartott állatok után (kiegészítő jövedelem) részesülhetnek uniós és nemzeti támogatásban. A földterülettel nem rendelkező sertés-, és baromfitartók minimális támogatást kaphatnak, amit szigorú (pl. állatjóléti) feltételekhez kötnék.

A legelő nagyon gyakran olyan területeken helyezkedik el, ahol nem lehet gazdaságosan növénytermesztést folytatni, így ez a gazdálkodási forma hozzájárul a táj fenntartásához.

Egyes érdekcsoportok úgy vélik, hogy közvetett módon az állattenyésztőket nagymértékben támogatják a növénytermesztésen keresztül. Ez a megközelítés azonban nem veszi figyelembe, hogy a takarmányozás fontos része – különösen a nem kérődző állatok esetében – a szója, amelyet csak kis mennyiségben állítanak elő az unióban, ezért azt Észak- vagy Dél-Amerikából importálják. Ezen túlmenően az állatok takarmányozásában a növényi melléktermékek (olajos magvak) jelentős részt képviselnek, tehát számos esetben a termesztett növény fő részét emberi fogyasztásra használják. Aki azzal érvel, hogy az állattenyésztők a takarmánytermelés támogatása révén túlzott mértékben támogatottak, nem veszi figyelembe azt a tényt, hogy a termesztett növények nagy részét elsősorban emberi fogyasztásra termelik, így az értékes melléktermékeket elpazarolnánk, ha nem etetnénk fel az állatokkal.

Forrás:

- [*Feeding the Problem: the dangerous intensification of animal farming in Europe*](#)

5. Húst importálunk harmadik országokból Európába!

Az Európai Unió jelentős – és egyre nagyobb – mennyiségű húst importál. Ebben első helyen a baromfihús áll, amelyből évente több mint 800 000 tonnát hozunk be. A kétoldalú szabadkereskedelmi tárgyalásokon az EU megpróbált számos olyan rendelkezést elfogadtatni, amelyek például az állatjóléthez köthetőek. Habár ezek a megállapodások megkövetelik a felek közötti együttműködést, nincsenek kötelező érvényű szabályok.

A baromfihús behozatal tekintetében 2016-ban volt egy csúcs, amikor is több mint 900 000 tonna baromfihúst importáltak. Az import főként Brazíliából (45%), Thaiföldről (30%) és Ukrajnából (15%) érkezik, és elsősorban az uniós fogyasztók által előnyben részesített húsrészeket (pl. mellhús) érinti, amelyeket ezekben az országokban jóval alacsonyabb költséggel állítanak elő.

Az EU-ban a második legnagyobb mennyiségben importált hús a marhahús, amelynek éves mennyisége eléri a 340 000 tonnát. Itt is Brazília a fő szállító (40%), majd Argentína (20%), Uruguay (15%) és az USA, Ausztrália (10%) következnek. A baromfihúshoz hasonlóan a marhahús esetében is főként nagy értékű húsrészeket importálunk. A juh-kecskehús import évente 180 000 tonna, ami az uniós termelés 20%-át teszi ki. Az import főként Új-Zélandról és Ausztráliából érkezik.

A sertéshús behozatala viszonylag alacsony, évente 33 000 tonnát tesz ki, és Svájc szállítja ennek a mennyiségnek a 60%-át.

Meg kell jegyezni, hogy import tekintetében állatjóléti szempontból jelenleg kizárólag a feladó (harmadik ország) nemzeti jogszabályaiban rögzített feltételeknek kell megfelelni.

Az állatjólétet nem ismerik el a WTO szabályaiban, ami lehetetlenné teszi az Európai Unió szigorú állatjóléti előírásokkal rendelkező tagországi számára, hogy a sajátjaikkal azonos normákat írjanak elő az importált termékekre. Ezért mindaddig, amíg az állatjólétet WTO-szinten nem ismerik el, nincs garancia arra, hogy a harmadik országokból behozott hús vagy élőállatok előállítása, tartása során pontosan ugyanazokat a normákat tartották be, mint amelyeket az uniós termelők számára előírnak.

Számos országban, amelyekből importálunk a jogi szabályozások lazábbak. A tojás-ágazatban az Európai Bizottság megpróbálja beépíteni a kereskedelmi megállapodásokba a hagyományos tojőketrec tilalmát, amely 2012 óta van érvényben az EU-ban.

Mindezek fényében az uniós termelők, szövetkezetek és szervezeteik világszerte támogatják a magas szintű állatjóléti előírásokat, és megpróbálnak együttműködni az uniós érdekelt felekkel, hogy a kereskedelmi partnereket a magasabb egészségügyi és jóléti normák tiszteletben tartására ösztönözzék.

6. Milyen előírásoknak kell megfelelniük a vágóhidaknak?

Az európai vágóhidaknak be kell tartaniuk az uniós jogban meghatározott szabályokat, például az állatok leölése során való védelméről szóló, a [Tanács 1099/2009/EK rendeletében](#) (a továbbiakban: 1099/2009/EK rendelet) foglaltakat.

A vágóhidaknak kulcsszerepük van a hús termékláncban. A vágóhídon minden az állatjólét, a higiénia, az élelmiszer-biztonság és az ellenőrzés körül forog, mind a vágásra érkező állatokat, mind pedig a vágás után keletkező húsokat tekintve.

A vágóhídra érkezéskor először állatorvos vizsgálja meg az állatok egészségi állapotát. Ez az úgynevezett „ante mortem” (AM) ellenőrzés. A beteg vagy járásra képtelen állatokat nem szabad emberi fogyasztásra szánt élelmiszerek előállítására felhasználni. Az állatorvos minden egészséges állatra vágási engedélyt ad ki.

Fentiekén túl számos egyéb szigorúan ellenőrzött folyamat, szabályozó is van a vágóhídi műveletekben, többek között:

Állatjóléti ellenőrök

Az 1099/2009/EK rendelet értelmében vágóhídon az állatjóléti ellenőrök feladata annak biztosítása, hogy az állatokat gondosan kezeljék. Továbbá szükség esetén tanácsot adnak a fejlesztési lehetőségekről. Jelen vannak az állatok lehajtásánál, terelésénél, elkábításánál és leölésénél. Az állatjóléti felelősök az ideiglenes fogadóhelyen is figyelik az állatjóléti előírások teljesülését.

Lerakodásra és kábításra vonatkozó intézkedések

A vágóhidak különböző intézkedéseket hoznak annak érdekében, hogy megakadályozzák, hogy az állatok stresszessé váljanak. Például a sertések érkezéskor egy istállóba mennek, ahol pihenhetnek, és magának a kirakodásnak is úgy kell történnie, hogy az ne stresszelje az állatokat. A vágás során be kell tartani az uniós szabályokat, és amennyire csak lehetséges, azt stresszmentesen és kíméletesen, az állatok szenvedése nélkül kell végezni. Mielőtt az állatokat levágják, először elkábítják azokat, majd a nyaki verőerek átvágásával kivéreztetik őket. Az állatok leölése egy olyan szakma, amely csak speciális végzettség birtokában végezhető.

Engedélyezett létesítmények

Az állatokat csak engedélyezett vágási helyen lehet levágni. A telephelynek meg kell felelnie az állatok elhelyezésére és szállítására, az élelmiszer-biztonságra, a higiénia, a környezetvédelemre, az állatjólétre, az állategészségügyre, valamint a vágásból származó maradék- és melléktermékek tárolására és eltávolítására vonatkozó (építési) követelményeknek. Azok a vágóhidak, amelyek nem felelnek meg a követelményeknek, azt kockáztatják, hogy be fogják zárni őket.

Hentesek és mészárosok

A vágás folyamatát szigorúan szabályozzák, ezért is van ma már számos olyan hentes, aki saját maga, kicsiben végzi ezt a műveletet. Az állat levágása és feldolgozása munkaerő-igényes szakma. Szinte minden hentesbolt a húsnagykereskedőtől szerzi be a hasított testet, testrészeket, csontozott részeket vagy húst, majd azok feldolgozásával állítja elő a különböző húskészítményeket és/vagy kolbászt, amelyeket az üzletében értékesít.

Húsvizsgálat

Az állat levágása után ellenőrzést végeznek a hasított testen és olyan szerveken, mint a tüdő, a máj, a lép, a vesék és a nyirokcsomók. A jóváhagyott hasított testet lepecsételik. A hasított testeket húsfeldolgozó cégeknek értékesítik bel- és külföldön. A meg nem felelt hasított testeket megsemmisítik.

A hasított test negyedelése

A máj, a lép és a vesék a levágott állat ötödik negyedének nevezett részei. A többi "negyed" a hosszanti hasított test. Az ötödik negyedhez tartozó melléktermékek a vér, a bőr, a végtagok alsó része, a fej, a nyelv, az agy, a csontok, a hasüreg egyéb szervei (pacal/gyomor-bél traktus) és a mellkasüreg (szív, tüdő, a "csecsemőmirigy" a borjúnál).

A hús tesztelése

A hasított testeket minősítő ellenőrök az egyes szervekről megállapíthatják, hogy azok esetében vannak-e rendellenességek. Kétség esetén a szervet laboratóriumban tovább vizsgálják. Ezenkívül vizsgálat céljára vérmintákat vesznek, hogy kizárólag biztonságos és megfelelő minősítést kapott hús kerülhessen forgalomba.

Szermaradványok szűrése

A hús nem tartalmazhatja állatgyógyászati- és egyéb készítmények szermaradványait. A gyógyszerekkel kezelt állatokat csak a kötelező várakozási idő után lehet vágásra szállítani, hogy megelőzzék a gyógyszer szermaradványainak visszamaradását. A kötelező várakozási idő leteltét, valamint a maximálisan megengedett szermaradvány-határértékek betartását szigorúan ellenőrzik, annak érdekében, hogy minden állati eredetű élelmiszer biztonságos legyen.

Élelmiszerlánc-ellenőrzés

Az [Élelmiszerlánc-információs Nyilatkozatokat \(FCI\)](#) a húsvizsgálathoz használják, az információkat tartalmaz az telepről, ahonnan az állat származik. Tájékoztatót nyújt továbbá az adott cég állatállományának egészségi állapotáról, és arról, hogy az állat mely gazdaságokban volt, mielőtt a vágóhídra került.

Az Élelmiszerlánc Tájékoztató az állatgyógyászati készítmények alkalmazásáról, valamint az élelmiszer-biztonságra és a közegészségügyre vonatkozó egyéb elemzési adatokat is tartalmaz. Az adott cég korábbi vágásaiból származó húsvizsgálatok eredményei, valamint a felelős állatorvos neve szintén megtalálható ebben.

Osztályozás

Minden hasított testről ellenőrzési jelentést készítenek. Minden jóváhagyott hasított testet röviddel a vágás után mérlegelni kell, és az általános osztályozási rendszeren alapuló minőségértékelési folyamaton kell átesnie, melynek során vizsgálják a húsosságot, a zsírosságot és a hús színét.

Az úgynevezett EUROP húsminősítési rendszerben a húsminőséget a betűk egyike jelzi. Felnőtt szarvasmarhák esetében a SEUROP rendszer alkalmazott. A zsírosságot és a hús színét pedig egy számmal jelölik. Sertéseknél a húsossági fokot AA, A, B és C betűkkel jelzik.

Minőségellenőrzés

Az [NVWA](#) ellenőrzi, hogy a cégek nyilvántartásai rendben vannak-e, hogy amennyiben egy termékkel valami probléma van és közegészségügyi kockázatok merülnek fel, akkor intézkedni lehessen. Az NVWA értékeli a minőségbiztosítási rendszerek hatékonyságát. Az ellenőrök azt is megvizsgálják, hogy egy cég képes-e megfelelő kiigazító és megelőző intézkedéseket tenni. A tanúsító szervezetek ellenőrzik, hogy a vágóhidak a szabványok követelményeinek megfelelően működnek-e. Az unión kívülre exportáló vágóhidakon és húsfeldolgozó vállalatoknál az exportáló országok állatorvosai és ellenőrei gyakran folytatnak ellenőrzést.

Higiéniai gyakorlatok

A higiénia nagyon fontos a vágás során. A vágóhíd óvintézkedéseket tesz, például védőruházat viselését írja elő azoknak, akik be akarnak menni a vágóhelyiségbe, a lábbelik fertőtlenítése és a szappanos kézfertőtlenítés minden szünet után vagy a WC használatát követően kötelező. Külön szabályok vonatkoznak a vágásra, a beleket és a szerveket úgy távolítják el, hogy azok a hasított testtel lehetőség szerint ne érintkezzenek. A vágóhídi tárolásra, valamint a vágóhídról történő szállításra szintén külön higiéniai szabályok vonatkoznak. A vágóhelyiségbe csak azok léphetnek be, akik a vágást végzik. A higiéniai protokollokat a cég higiéniai szabályzata tartalmazza, amit minden alkalmazottnak be kell tartania. Minden intézkedés célja az úgynevezett „tisztá vágás”.

Kések és gépek

A vágáshoz használt késeket rendszeresen fertőtlenítik, hogy megakadályozzák a hasított testek bakteriális fertőződését. A kések tárolására szintén higiéniai szabályokat rögzítettek. A gépeket és a vágóhelyiségeket legalább naponta tisztítják és fertőtlenítik. Ez vonatkozik a húst szállító teherautókra is.

A vágósor leállítása

Bakteriológiai vizsgálatokat végeznek a vágósoron, hogy kizárják a fertőzést. A tisztítás és a higiéniai szabályok betartásának rendszeres ellenőrzése magában foglalja a termelés során felhasznált víz minőségének ellenőrzését is. A higiéniai szabályoknak nem megfelelően működő vágóhídon az ellenőr ideiglenesen leállíthatja a vágósort. Ilyen esetben a cégnek először fertőtlenítenie kell a vágóhidat vagy a vágóhelyiséget, mielőtt a vágást újraindítják.

Védőruházat

A vágóhíd alkalmazottai hajhálót, sisakot, fül dugót és gumiköténnyel ellátott overállt, valamint acélbetétes csizmát vagy lábbelit viselnek. Ez utóbbi attól függ, hogy milyen típusú munkát végeznek. Ékszerek, piercingek viselése és a smink tilos. A késsel dolgozó alkalmazottak rozsdamentes acélból készült védőkesztyűt viselnek a balesetek megelőzése érdekében.

Kockázatmegelőzés

Az állat testének egyes részeit elővigyázatosságból megsemmisítik, mert közegészségügyi kockázatot jelenthetnek. Ilyen például a szarvasmarhák szivacsos agyvelőbántalma (BSE), melynek esetén a BSE-fertőzött termékek fogyasztása egészségügyi következményekkel járhat. A kifejlett szarvasmarhafélék kockázattal rendelkező részei semmilyen körülmények között nem dolgozhatók fel emberi fogyasztásra szánt élelmiszer vagy állati takarmány előállítás céljából. A levágott kifejlett szarvasmarhák agya és gerincvelője különleges fertőzési veszélyt jelentő anyag (SRM), amelyet el kell égetni. Az ártalmatlanítást törvény írja elő ezt. Ezen kívül a lépet, a koponyát, a mandulákat és a vastagbelet is meg kell semmisíteni, mint állati eredetű hulladékot. Az SRM-szabályok nemcsak a felnőtt szarvasmarhákra, hanem minden kérődzőre, például a juhokra és a kecskékre is vonatkoznak.

Ártalmatlanítás

A törvény különbséget tesz az alacsony (LRM) és a magas kockázatú anyagok (HRM), valamint a különleges fertőzési veszélyt jelentő anyagok (SRM) között. Az alacsony kockázatú anyagok közé sorolhatjuk például az olyan húskészítményeket, amelyek szavatossági ideje lejárt, vagy amelyek hússzerkezete eltérő.

Vágóhidak és a körforgásos gazdaság

A vágóhidak fontos szerepet játszanak a körforgásos gazdaságban. Szinte minden emberi fogyasztásra nem alkalmas állati részt felhasználnak más célra.

Speciális feldolgozók

A vágóhídról származó maradékanyagok és melléktermékek további feldolgozását és hasznosítását az élelmiszer- vagy takarmányláncon kívüli, ezen termékek felhasználására szakosodott vállalatok végzik. A szarvasmarha- és a borjúbőr, valamint más állatok (juhok, kecskék, sertések, nyulak stb.) gyapjúja, bőre, szőre széles körű felhasználásra alkalmas. A beleket hangszerek és teniszütők húrozásához, de kolbász, virsli vagy hurkabélnak is használják. A sertés sörteből – mint melléktermékből – kefék és ecsetek készülnek, a sertés húgyhólyag lámpaernyők készítésére alkalmas. A csontok alapanyagot biztosítanak a ragasztók, a zselatin és a gombok gyártásához. Az állati zsír továbbá az olaj- és vegyipar nyersanyaga (szappan), továbbá alkalmas biodízel előállítására.

Az állat más részei a kedvtelésből tartott állatok eledelének, illetve a gyógyszeriparnak és/vagy a kozmetikai iparnak is a nyersanyagai.

Víz és energia

Egy vágóhíd sok vizet használ. Nem csak azért, mert az állatokról érkezéskor gondoskodni kell (pl. itatás), hanem különösen azért, mert a vágóhelyiségeket és a gépeket gyakran permetezik és fertőtlenítik.

A vállalatok számos intézkedést tesznek a vízfogyasztás csökkentésére, például a használt víz összegyűjtésével és annak a haszongépjárművek és istállók tisztítására felhasználásával. A vágóhídon használt víz („technológiai víz”) húsfehérjéket, zsírokat, vérmaradványokat és szénhidrátokat tartalmaz. Ezt a vizet először megtisztítják és fertőtlenítik, de ugyanígy járnak el a vágóhídon keletkező szennyvízzel is, amely a csatornarendszerbe kerül. A vágóhidak azzal is vizet takaríthatnak meg, ha szűrőfejeket alkalmaznak, és csökkentik a nyomást, amikor nagy nyomású berendezésekkel végzik a tisztítást. A vízfogyasztás mérsékelhető továbbá a párolgató kondenzátorok hűtőgépeken való alkalmazásával, az öblítés gyakoriságának és az öblítési időnek a csökkentésével is.

Energia (villamos energia, üzemanyag) szükséges a hasított testek hűtéséhez, valamint az állatok és a hús szállításához. A hús fagyasztással történő hosszabb idejű tárolása energiaigényes. A vágóhidak a víz- és energiafogyasztás csökkentése mellett a CO₂-kibocsátás mérséklésére is törekednek.

A hatékonyabb energiafelhasználás érdekében a vágóhidak alternatív energiaforrásokba, például nap- és szélenergiába, valamint biogázba fektettek be. A biogázüzemek számára szükséges trágya azokból az istállókból származik, ahol a vágásra szánt állatokat ideiglenesen pihentetik. A biogázt üzemanyagként használják a teherautókhoz, ez különösen nagyobb vágóhidak esetében lehetséges. Továbbá beruházásokat hajtanak végre az úgynevezett „kapcsolt energiatermelő létesítmények” építésére. Ezek gázt használnak villamos energia előállítására és vízmelegítésre, az üzleti helyiségek fertőtlenítésére, az épületek fűtésére. Elmondható továbbá, hogy az új hűtési- és fagyasztási technikák energiatakarékosabbak.

7. Zárszó

Az Európai Unió több évtizede dolgozik az állattenyésztés környezetre gyakorolt káros hatásainak mérséklését, a kibocsátás csökkentését, az erőforrások fenntarthatóbb és hatékonyabb felhasználását célzó intézkedések, szabályozások és ösztönző rendszerek kialakításán.

Egyes területeken már jelentős előrelépés történt, ennek hatására az állattenyésztés energiahatékonysága javult, kibocsátása pedig jelentős mértékben csökkent.

Az állatok fájdalommentes levágását és a vágás körülményeit már 1974 óta szigorúan szabályozza a közösségi jog, amit a [Tanács 93/119/EK irányelve](#) is megerősített. Az ezzel kapcsolatos közösségi élelmiszer-biztonsági jogszabályok hatására ma már az állatjóléti kérdések nagyon fontos szerepet kapnak a vágóhidakon. A rendelkezések végrehajtásában ugyanakkor még jelentős eltérések figyelhetők meg a tagállamok között. A gazdasági haszonállatok leölésének körülményei, az alkalmazott módszerek és feltételek közvetlen vagy közvetett hatással vannak az élelmiszerek, a takarmányok és más termékek piacára, illetve az érintett vállalkozók versenyképességére, amiben vannak még fejlesztendő területek.

Annak érdekében, hogy az állatok vágásának, feldolgozásának uniós szabályozását és körülményeit a folyamatban érdekelt, illetve abban résztvevő szereplők (termelők, feldolgozók, kereskedők), továbbá a fogyasztók minél szélesebb köre megismerje, felvilágosító és tájékoztató kampányokra van szükség.

Reméljük, hogy a „Meat the Facts” kézikönyvsorozatunk keretében „Gazdálkodás és vidéki élet” címmel megjelentetett – tudományos alapokon nyugvó, kutatási eredményekkel alátámasztott – V. kiadványunk hatékonyan járul hozzá a mezőgazdasági termeléshez – ezen belül az állattenyésztéshez, állattermék-előállításához – kapcsolódó ismeretek bővítéséhez, növeli a környezettudatosságot, és hozzájárul a hatékony, fenntartható gazdálkodási, termék-előállítási, feldolgozási gyakorlatok megvalósításához.

Irodalomjegyzék

- [1] Agricultural intensification: definition and controversies as regards biodiversity and food security
- [2] [*Agri-environmental indicator - intensification - extensification - 24 March 2017 by Fortiro*](#)
- [3] [*A mezőgazdasági gazdaságok közösségi tipológiájának létrehozásáról szóló, a Bizottság 1242/2008/EK rendelete*](#)
- [4] [*Agri-environmental indicator – intensification – extensification – 17 January 2018 by Rosswen*](#)
- [5] [*Agri-environmental indicator - intensification – extensification - 20 December 2017 by Corselo*](#)
- [6] [*Animal Production and Health - Meat & Meat Products, FAO*](#)
- [7] [*A collective scientific assessment of the roles, impacts, and services associated with livestock production systems in Europe - March 2017 Fourrages 2017\(229\):63-76*](#)
- [8] [*Animal Task Force - Why is European animal production important today?*](#)
- [9] [*Eurostat Statistics Explained - Glossary: Livestock unit \(LSU\)*](#)
- [10] [*Feeding the Problem: the dangerous intensification of animal farming in Europe*](#)

A „MEAT THE FACTS” inforációs portál

A „Meat the Facts” információs portál weboldala: <https://meatthefacts.eu/>

A kampány partnerei és támogatói:

Animal Health Europe
Állategészségügy

AVEC
Baromfihús

CLITRAVI
Húsfeldolgozók

Copa-Cogeca
Gazdálkodók
és szövetkezetek

COTANCE
Bőr

EFFAB
Tenyésztők

EURO FOIE GRAS
Libamáj

FEFAC
Takarmány

FEFANA
Speciális
takarmány-összetevők

FUR EUROPE
Szőrme

UECBV
Állattenyésztés és húskereskedelem

Felelős kiadó: Győrffy Balázs elnök, Nemzeti Agrárgazdasági Kamara
Felelős szerkesztő: Borovka Zsuzsanna
Lektor: Dr. Wagenhoffer Zsombor
Olvasószerkesztő: Pécsék Imre
**Kreatív vezető,
kiadvány- és borítóterv:** Nagy-Tószegi Bálint
Grafikai tervező, tördelő: Kezes Zsófia
Kiadja: © Nemzeti Agrárgazdasági Kamara – minden jog fenntartva
Kiadás: 2022. évi első kiadás

ISBN 978-615-5307-90-4

ISSN 2630-9882

NEMZETI
AGRÁRGAZDASÁGI
KAMARA

1115 Budapest, Bartók Béla út 105-113.

Telefon: +36 80 900 365

ugyfelszolgalat@nak.hu

www.nak.hu

